

De toekomst van de Ambrosiushoeve

A. de Ruijter, Ambrosiushoeve

Het gehele landbouwkundige onderzoek wordt momenteel op de schop genomen. Enkele jaren geleden heeft het ministerie van Landbouw, Natuur-beheer en Visserij besloten dat in de toekomst alleen nog onderzoeksopdrachten op agrarisch gebied zullen worden geplaatst bij instellingen die zijn aangesloten bij één groot agrarisch onderzoekscentrum: Wageningen Universiteit en Research Centrum (Wageningen UR). Uiteindelijk zal het centrum bestaan uit de Landbouwuniversiteit Wageningen, alle DLO-instituten en alle huidige proefstations en regionale onderzoekscentra.

Vorming van PPO

Een eerste stap in deze richting is het samenvoegen van de praktijkgerichte onderzoeksinstellingen. Hier zijn er twee van: het DPO en het PPO: het Dierlijk Praktijk Onderzoek en het Praktijkonderzoek Plant en Omgeving. Hoewel bijen toch echt dieren zijn, komt het onderzoek naar bijenhouderij en bestuiving bij het Praktijkonderzoek Plant en Omgeving. In de eerste plaats is dit vanwege functie van bijen als bestuivers van planten. Verder is het tweede belangrijke product van de bijenteelt de honing en die is meer plantaardig dan dierlijk.

In totaal zeven instituten fuseren tot PPO: te weten de Proefstations voor Bloemisterij en Glasgroente (nu nog Naaldwijk en Aalsmeer), Proefstation voor de Akkerbouw en de Vollegrondsgroenteteelt (Lelystad), Proefstation voor de Champignoncultuur (Horst), Proefstation voor de Boomkwekerij (Boskoop), Praktijk Onderzoek Bloembollen en Bolbloemen (Lisse), Proefstation voor de Fruitteelt en natuurlijk de Ambrosiushoeve. In totaal betreft het ongeveer 700 medewerkers.

Praktische invulling PPO

Na een periode van voorbereiding zijn we nu in de fase gekomen dat een en ander zijn beslag krijgt. Er is een directeur PPO benoemd: Dr. Tini Colijn en er zijn op het centrale kantoor in Wageningen stafafdelingen opgezet voor financiën, personeelszaken, marketing en voor automatisering en facilitaire zaken. De verschillende Proefstations zijn gegroepeerd tot eenheden van werkbare omvang, de zogenaamde

clusters. De Ambrosiushoeve komt samen met fruitteelt en paddestoelen in één cluster. Er is ook al een clustermanager benoemd: Marcel Stallen. Binnen het cluster gaan de onderzoekers op het gebied van bijenteelt en bestuiving, vanuit de eigen locatie in Hilvarenbeek, nauw samenwerken met de fruitteeltonderzoekers in Randwijk. Er is een onderzoeksteam 'bijen en fruit' gevormd en per 1 december 2000 is ondergetekende benoemd tot teamleider van dit team. Een en ander betekent dat ik op termijn gemiddeld vier dagen per week in Randwijk bij het fruitonderzoek aanwezig ben en één dag in de week in Hilvarenbeek. Er loopt momenteel een sollicitatieprocedure om een nieuwe onderzoeker 'bijen' aan te stellen die tevens als coördinator van het bijenonderzoek zal gaan fungeren. We gaan ervan uit dat door de gekozen oplossing de expertise en de continuïteit met betrekking tot het bijenonderzoek behouden kunnen blijven en dat we met een kwalitatief goed team van voldoende omvang de toekomst ingaan.

Het is de bedoeling dat de stafafdelingen in Wageningen en de clustermanager een aantal taken op zich gaan nemen die te maken hebben met het draaiend houden van het bedrijf, zodat de teams op de verschillende locaties zich hoofdzakelijk met het eigenlijke onderzoekswerk zullen bezighouden. In november 2000 hebben de diverse stichtingsbesturen het besluit tot fusie getekend en begin 2001 zal de fusie tot het PPO een feit zijn. Daarna zal het PPO als nieuw DLO-instituut worden ingevoegd in Wageningen UR.

Ook in de toekomst zal de magnolia in de drachtplantentuin bloeien. Foto's M. Boerjan

Geld voor onderzoek

Het onderzoek zal, meer nog dan in het verleden, projectmatig worden ingericht. Onderzoeksprojecten kunnen alleen worden uitgevoerd wanneer een opdrachtgever ook de nodige financiën ter beschikking stelt. Het Ministerie van LNV heeft toegezegd de omvang van het onderzoek dat zij aan de Ambrosiushoeve zal uitbesteden, gelijk te houden (ongeveer f 300.000,- per jaar). Een ongeveer even hoog bedrag draagt de Europese Unie bij aan het onderzoek in het kader van de Europese steunmaatregel honing. Ook de groenteteelt en de fruitteelt hebben verklaard de intentie te hebben de omvang van het onderzoek de komende jaren gelijk te houden. Groenteteelt draagt in 2001 ruim f 150.000,- bij aan bijenonderzoek en fruitteelt bijna f 80.000,-.

36

Het onderzoeksbudget dat de bijenhouderij beschikbaar heeft, is afhankelijk van het ledental van de verenigingen (f 10,- per lid) en dit daalt dus geleidelijk omdat het aantal leden afneemt. In 2000 was dit budget ongeveer f 77.000,-. Het is goed ons te realiseren dat het aandeel van de Bijenhouderij aan het onderzoek momenteel nog slechts 7,7 procent bedraagt en dat dit alsmaar minder wordt.

Onderzoek in Hilvarenbeek

Ingebed in een groter geheel blijft de Ambrosiushoeve onderzoek doen aan insectenbestuiving en bijenhouderij. De locatie blijft Hilvarenbeek. Belangrijkste doel van het onderzoek is het veilig stellen van de insectenbestuiving. De insectenbestui-

ving komt op verschillende manieren onder druk te staan. Zowel het aantal imkers, het aantal bijenvolken als het aantal soorten wilde bijen neemt gestaag af. Voor de bijenhoudersorganisaties ligt er een taak om door voorlichting, ledenwerving, cursussen en begeleiding van beginnende imkers de teruggang van het aantal imkers en bijenvolken te keren. De Ambrosiushoeve wil met onderzoek structureel iets aan deze situatie verbeteren. In de eerste plaats door aan de bijengezondheid te werken. Nu de Varroamijt resistentie heeft ontwikkeld tegen de gebruikte middelen, staan we voor de moeilijke taak om zonder deze middelen de Varroamijt de baas te blijven. Al een aantal jaren werkt de Ambrosiushoeve samen met andere Europese instituten aan een geïntegreerde aanpak van de belangrijkste knelpunten. Met behulp van de darrenraatmethode en het gericht inzetten van organische zuren kunnen we schade door Varroa voorkomen. Onlangs is een voorlichtingsfilm over deze aanpak op video beschikbaar gekomen. De eerstkomende jaren zullen cruciaal zijn voor het overleven van de bijenhouderij mét de varroamijt. Intussen moeten we verder zoeken naar betere en gemakkelijkere manieren om het Varroa probleem op te lossen. Daarnaast mogen we de andere bijenziekten niet uit het oog verliezen. Dankzij Europese steunmaatregelen kan de Ambrosiushoeve nog steeds kosteloos monsters dode bijen op ziekte onderzoeken en de imker een passend advies geven. Een tweede knelpunt voor de bijenvolken in Nederland is de voedselsituatie. Er is te weinig dracht en dus onvol-

Het karakteristieke gebouw blijft!

doende stuifmeel voor een optimale ontwikkeling van de bijenvolken. Aan de ene kant werken we aan methoden om een tijdelijk tekort aan stuifmeel op te vangen met behulp van stuifmeelvervangingsmiddelen. Aan de andere kant moeten we de leefomstandigheden van zowel honingbijen als wilde bijensoorten verbeteren door een ander beheer van de groene ruimte. Om op dit terrein iets te bereiken is veel informatie nodig. Beheerders van 'groen' op allerlei niveaus zullen alleen op basis van goed gefundeerde argumenten het beleid willen wijzigen en bij hun plannen rekening houden met bijen. Er moet uit onderzoek blijken hoe belangrijk bijen zijn voor de bestuiving van gewassen en van planten in semi-natuurlijke en natuurlijke vegetaties. De plaats van bestuivende insecten binnen het hele ecosysteem dient verduidelijkt te worden. Dat honingbijen belangrijk bijdragen aan de bestuiving van veel besdragende struiken en op die manier voor voedsel zorgen voor vogels en kleine zoogdieren klinkt heel plausibel, maar goed onderzoek is hiernaar nog nauwelijks gedaan.

Het beleid van het ministerie van Landbouw, Natuur-beheer en Visserij is erop gericht om de verschillende functies van de groene ruimte in goede harmonie te versterken. Het klimaat is dus rijp om bij het verder ontwikkelen van dit beleid ook rekening te houden met bijen en imkers.

De scherpe daling van het aantal wilde bijensoorten in Nederland vereist extra aandacht. In het algemeen wil men de verarming aan biodiversiteit een halt toeroepen. Als uitvloeisel van de milieuconferentie in Rio de Janeiro enkele jaren geleden, is er in 1999 een bijeenkomst van specialisten gehouden in Sao Paulo over bijen en biodiversiteit. Daar is een programma van prioriteiten opgesteld. In mei 2000 is een voorstel ingediend op de internationale biodiversiteitsconferentie van de Verenigde Naties in Nairobi, Kenya. Dit

voorstel is daar aangenomen, als het 'Nairobi statement'. Dit betekent dat de verschillende regeringen in hun activiteiten om de biodiversiteit te versterken ook rekening zullen moeten houden met de biodiversiteit van bijen. Inmiddels heeft de FAO in Rome besloten om dit initiatief te steunen. We werken er hard aan om er voor te zorgen dat hiervan ook in het Nederlandse beleid iets te merken zal zijn.

Naast al deze ontwikkelingen blijft de Ambrosiushoeve natuurlijk nieuwe mogelijkheden voor het gebruik van bestuivende insecten exploreren en praktische problemen rond de bestuiving in de fruitteelt, zaadteelt en groenteteelt onder glas oplossen. Er liggen bijvoorbeeld plannen om bijen en hommels te gebruiken om antagonistische schimmels in kassen te verspreiden, zodat bloeminfecties kunnen worden bestreden. En er ligt een plan om honingbijen te gebruiken om in paprikakassen de hoeveelheid rondwarrelend stuifmeel te beperken, zodat de kans op het optreden van stuifmeelallergieën bij de medewerkers verkleind wordt.

De toekomst

In de nieuwe situatie zijn we goed toegerust om het werk aan te pakken. Het raadplegen van andere vakdeskundigen binnen PPO en Wageningen UR is gemakkelijker geworden en er zijn nieuwe mogelijkheden voor samenwerking aan het ontstaan. Er liggen nog genoeg vragen die beantwoord moeten worden en problemen die opgelost moeten worden. Als de overheid en de verschillende sectoren (groenteteelt, fruitteelt en bijenhouderij) ook in de komende jaren hun onderzoeksopdrachten door de Ambrosiushoeve laten uitvoeren en er bovendien opdrachten komen vanuit biodiversiteits- en groenruimte-programma's, dan ziet de toekomst voor de Ambrosiushoeve er goed uit.

Workshop koninginnenteelt

De VBBN subvereniging Lemmer e.o. heeft in Lemmer een bevruchtungsstation waar in de maanden juni en juli workshops koninginnenteelt worden gehouden. Deze duren van 10.00-17.00 uur en zijn geschikt voor beginnende en gevorderde imkers die de koninginnenteelt in de praktijk willen leren.

Bij een cursus in de vorm van een workshop is het de bedoeling dat de deelnemers alle handelingen zelf doen. Aldoende leert men de verschillende overlarf-

methoden, het maken van kernvolkjes, starters, pleegvolken en alle andere handelingen, nodig om met succes koninginnen te kunnen telen. Door dit 'zelf-doen' kunnen er maar maximaal twaalf imkers aan de workshop deelnemen. De workshops worden op alle zaterdagen in de maanden juni en juli gehouden, de kosten zijn f 90,- p.p. (incl. consumpties en lunch).

Inlichtingen en aanmelden bij: Harry Töben, Barkentijn 12, 8531 CX Lemmer, 0514-562386.